

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Daniel Hugo Kubín

Teorie dělby moci a ústava Spojených států amerických

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph. D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2013-2017

BACHELOR THESIS

Daniel Hugo Kubín

**The Theory of separation of powers and the Constitution of
the United States of America**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 25.2 2017

Daniel Hugo Kubín

Poděkování

Mé poděkování patří JUDr. Ing. Martinu Kohoutovi, Ph. D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o teorii dělby moci ve Spojených státech amerických. Jejím obsahem je rozbor Ústavy z hlediska principů, na kterých je založena. Dále je zde definice jednotlivých složek státní moci a definice vztahů mezi nimi. Nakonec je zde komparace se systémem České republiky.

Klíčová slova

Kongres, moc soudní, moc výkonná, moc zákonodárná, prezident, teorie dělby moci, ústava Spojených států, Vláda

Annotation

This thesis discusses the theory of separation of powers in the United States. It contains an analysis of the Constitution in terms of the principles on which it is based. Then there is the definition of the components different branches of government, and the definition of relations between them. Finally, a comparison with the system of the Czech Republic.

Keywords

Congress, The Constitution of the United States, The executive branch, Government, The judicial branch, The legislative branch, president, the theory of separation of powers

1 OBSAH

ÚVOD.....	8
1 ÚSTAVA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH.....	10
1.1 Principy ústavy Spojených států amerických	12
1.1.1 Republikánství	13
1.1.2 federalismus	14
1.1.3 Dělbba moci, „brzdy a protiváhy“	16
1.1.4 Soudní přezkum	19
2 MOC ZÁKONODÁRNÁ	21
2.1 Kongres	21
2.1.1 Senát.....	22
2.1.2 Sněmovna reprezentantů	23
2.1.3 zákonodárný proces spojených států.....	25
3 MOC VÝKONNÁ	27
4.1 Prezident	27
3.1.1 Volba prezidenta spojených států.....	28
3.1.2 Výkon funkce prezidenta Spojených států amerických	30
3.2 viceprezident.....	32
4.3 vláda.....	32
4.4 prezidentský úřad	34
4.5 Příklady Nezávislých orgánů	35
4 MOC SOUDNÍ	37
4.1 nejvyšší soud.....	37
4.2 soudy nižší instance	38
5 KOMPARACE S ČESKÝM ÚSTAVNÍM SYSTÉMEM	40
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	8

ÚVOD

Když jsem vybíral téma pro svou bakalářskou práci, nechal jsem se inspirovat různými tématy z různých zdrojů. Nakonec mě nejvíce oslovilo téma teorie dělby moci Spojených států amerických v souvislosti na ústavu. Jelikož ústavní právo, jako právní odvětví, mě zajímalo vždy o trochu více, než ty ostatní. Samozřejmě nejjednodušší volbou pro mě, jakožto občana české republiky, by bylo zabývat se v mé práci rozdělením moci v české republice. Já si však vybral spojené státy, protože právě jejich politický systém se od toho našeho značně liší.

Na začátku všeho zkoumání jsem se soustředil tedy na ústavu Spojených států, jakožto základní dokument. Nutno podotknout, že situace, za které ústava vznikla, jí dala skutečně takovou tvář, jakou do jisté míry známe dnes. Tím chci říct, že až na přijetí dodatků a Listiny práv, je ústava z roku 1787 nejstarší stále platnou ústavou na světě. Proto do své práce musím zahrnout i historii ústavy, která nám poodhalí, proč ústava obsahuje, to co obsahuje. Jednoduše řečeno, hodnoty a vzájemnou kooperaci všech orgánů státní moci, které se snažili tvůrci ústavy docílit, můžeme ještě dnes, skoro 230 let od vzniku ústavy, vidět nejen ve Spojených státech, ale i v zemích, které se touto ústavou inspirovaly. Troufnu si říct, že prostudování ústavy mi poskytlo většinu informací, které pro vypracování práce potřebuji.

Ze začátku je důležité tedy specifikovat jisté principy, na kterých stojí celý ústavní systém Spojených států. Tyto principy jsou zakotveny právě v ústavě a mým cílem je popsat je tak, aby čtenář, při čtení dalších kapitol, pochopil důvody rozdělení moci a vzájemných vztahů od samotného základu. Aby si dokázal sám odpovědět na otázky, jako je např.: „Proč jsou Spojené státy federativní prezidentskou republikou?“ nebo „Proč mají jednotlivé složky moci na sebe navzájem vliv?“. Dále budu ve své práci definovat jednotlivé složky moci podle ústavy. Budu se zabývat fungováním jednotlivých orgánů každé z mocí, jejich pravomocemi, volbami a funkčními obdobími všech představitelů moci, dle orgánů, jejichž jménem moc vykonávají. Předmětem mého zkoumání je také vzájemné omezování výkonu moci, na základě již zmíněných

principů, a naopak vzájemné kooperace jednotlivých orgánů či složek moci. Ve výsledku bych se chtěl také zmínit o nejdůležitějších rozdílech mezi právním systémem Spojených států a právním systémem České republiky. To znamená popsat základní rozdíly týkající např. hlavy státu, voleb,

1 ÚSTAVA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Ústava je základním dokumentem každého státu a je tomu tak i v případě Spojených států. Tato ústava, zhotovena 17. září 1787, začíná preambulí, jak je zvykem. Preambule říká, že lid Spojených států amerických, chtěl vytvořit lepší jednotu, nastolit spravedlnost, upevnit klid a domobranu. Podporoval růst hojnosti a podporoval dobročinnost svobody sobě i další generaci, toto jsou hlavní důvody, proč vznikla Ústava spojených států amerických. V preambuli můžeme vyzorovat samotnou podstatu a morální hodnoty, na kterých jsou spojené státy vybudovány a za povšimnutí také stojí i zmínka o potomstvu, jakožto budoucnosti federace. Tento text nebyl jen pokusem, ale pramenem chápání charakteru Ameriky a motivací pro chvíle, kdy by každý Američan začal pochybovat o sobě nebo o spravedlnosti. Jasně definuje cíle, které sjednotili autoři po vzájemných diskuzích pro potřeby lidu a státu.

Ústava, krom preambule, obsahuje dalších sedm článků. Článek jedna Ústavy Spojených států se zabývá definicí moci zákonodárné. Jelikož první článek obsahuje deset oddílů, stává se tak nejrozsáhlejším článkem ústavy. Jako základ zákonodárné moci je označen Kongres, jehož struktura i nároky na volební právo, aktivní i pasivní, jsou jasně vymezeny. Hned první oddíl prvního článku ústavy říká, že zákonodárnou moc ve Spojených státech představuje Kongres a určuje, že je složen ze Senátu a Sněmovny reprezentantů. Výsledná podoba zákonodárné moci podle Ústavy je zvlášť velkým úspěchem, když vezmeme v potaz, jak moc se rozcházelí názory autorů v této věci. Všechny státy federace v návaznosti na svou rozlohu i počet obyvatel chtěly stejná práva. Můžeme se jen dohadovat, zda se v tomto smyslu na první místo stavěl zájem osob, které byly vůdčími osobnostmi svých zemí, a které chtěli získat moc jednotlivce alespoň pro menší území, nebo obavy ze silné centralistické vlády, která mívá obecně sklony k diktatuře, do níž by nemohli zástupci jednotlivých států zasáhnout. Dohoda Filadelfského ústavního konventu, ke které se dopracovali delegáti zastoupených členských států, byla založena především na potřebě stvořit orgán, který bude tvořit zákony. Článek druhý definuje moc výkonnou, která se dělí pouze do čtyř oddílů. Přičemž, moc výkonnou představuje prezident. V tomto článku je definován i obsah jeho pravomocí, nároky na kandidáta pro funkci prezidenta, týkající se věku a občanství a i způsob jeho volby. Dělbá moci je završena třetím článkem, který definuje moc

soudní. Požadavek na samostatnost jednotlivých složek moci byl dán již ve Virginském plánu.¹

Čtvrtý článek ústavy potvrzuje horizontální dělbu moci. V prvním oddíle tohoto článku je zahrnuta vzájemná uznávanost dokumentů mezi státy. Kongresu, o kterém pojednává článek jedna, náleží pravomoc přezkumu, která vyplývá také z tohoto oddílu. V dalších oddílech čtvrtého článku není jasný systém, na jehož základě, bychom tento článek pojmenovali. Tyto oddíly pojednávají o rovném postavení občanů všech členských států, a také upravují možnost vydání osoby, která je stíhaná pro velezradu, trestný čin nebo přestupek, státu, na jehož území se toto provinění odehrálo. Oddíl tři čtvrtého článku podmiňuje přijetí nového členského státu do Unie kladného vyjádření Kongresu. Poslední oddíl článku je reakcí na obavy z nepřijetí ze strany ostatních stávajících členských států, které by se vstupem nového člena do Unie nesouhlasili. Nový stát musí přijmout republikánskou formu vlády a společně s tím mu složky státní moci zajistí ochranu, jak proti vpádu zvenčí, tak i proti případnému napadení jiného členského státu.

Za významný právní počín lze označit článek pět Ústavy, který se zabývá procesem v případech přijímání dodatků k Ústavě. Již při ratifikaci ústavy se tedy počítalo s úpravou ústavy do budoucna. Dokonce některé státy jako například Pensylvánie, Virginie nebo New York jako podmínku své ratifikace určily budoucí rozšíření článkem o lidských právech. Díky této podmínce vzniklo prvních deset dodatků ústavy zajišťujících práva lidu. Pro příklad uvádím často diskutovaný dodatek dva, který přiznává občanům právo držet a nosit zbraně. Na základě tohoto dodatku se i občané České republiky snaží dosáhnout stejného práva, zvláště v časech, kdy do Evropy proudí vlny syrských uprchlíků, se kterými přichází i hrozba teroristických útoků. Všech deset dodatků přijal Kongres již roku 1789 a platné byly až dva roky potom v roce 1791. Dodatky tak dotvořují skutečný charakter původní Ústavy Spojených států. Pátý článek tedy přesně specifikuje způsob přijímání dodatků a stanoví

---

¹ K moci zákonodárné, výkonné a soudní.

mantinely, pro předmět úpravy dodatků. Při splnění těchto kritérií se dodatek stává součástí Ústavy.

Nejdůležitější částí článku šest Ústavy je bez pochyby označení federálního práva a Ústavy, jako nadřazených vůči právům členských států. Poslední článek už jen vysvětluje, jakým způsobem byla Ústava ratifikována a jména členů Filadelfského ústavního konventu, kteří se pod ústavu podepsali. Tímto aktem, ze dne 17. září 1787, byla Ústava přijata.

1.1 PRINCIPY ÚSTAVY SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Každá Ústava na světě je založena na určitých principech, které vytvářejí charakter jednotlivých států. Principy federální Ústavy Spojených států amerických jsou základními kameny společnosti. Mluvíme tak o výchozích zásadách, na jejichž základě stát funguje. Mohli bychom je tedy označit za pilíře společnosti, přičemž zákony tvoří pomyslnou střechu, která má občany chránit, a zároveň zdi, které představují mantinely, jež lidé nesmí překročit. Tyto principy byli pro ústavodárce cestou k cíli, kterého se snažili dosáhnout.

V principech Ústavy se odráží reakce na problémy tehdejší doby. Vytvořením principů, ze strany členů Filadelfského konventu, došlo k eliminování negativních vlivů, především k omezení vlády privilegovaných skupin a rozdělení moci ve státě tak, aby nad jednotlivými složkami moci byl neustálý dohled. Hlavním důvodem vzniku těchto principů jsou tedy cíle, které jsou obsaženy v preambuli Ústavy, která říká: *„My, lid Spojených států, abychom vytvořili dokonalejší jednotu, nastolili spravedlnost, upevnili domácí klid a zabezpečili obranu země, podporovali růst všeobecného blahobytu a zabezpečili dobrodiní svobody sobě i svému potomstvu, dáváme si tuto Ústavu Spojených států amerických.“*² Ústava Spojených států obsahuje celkem čtyři základní

---

²Ústava_USA [online] [cit. 2016-05-04] Dostupné z: <http://www.zboriljosef.cz/files/Ustava%20USA.pdf>

principy, kterými jsou princip republikánství, princip federalismu, princip dělby moci a vzájemných brzd a protiváh a princip soudního přezkumu.

1.1.1 REPUBLIKÁNSTVÍ

Princip republikánství ve Spojených státech je úplným originálem své doby. Existovala obava, že republikánství ve spojených státech by bylo založené na stejných principech, které by byly převzaté z evropských vzorů. Problémem evropských republikánských forem vlády byl v tom, že byla potlačována moc většiny ve prospěch užších skupin občanů, převážně šlechticů. James Madison se vyjádřil k problému původu moci jednotlivých představitelů republiky takto: „*Nezbytné je, aby byla odvozena z většiny společnosti a nikoli z její nepatrné části nebo z nějaké privilegované třídy; jinak by si mohla hrstka tyranských šlechticů, kteří utiskují ostatní prostřednictvím svých zástupců, činit nárok na zařazení mezi republikány a požadovat pro svou vládu čestný titul republiky*“.³ Šlo také o ponaučení z dějin Britského impéria, kdy za dob kolonizace, vznikl určitý odpor lidu proti aristokratickému systému vlády. Americký národ si vytvářel své vlastní dějiny. Jedním z jeho cílů bylo dát významu slova republika nový, dá se říct lepší, význam. Americké republikánství bylo tedy založeno na myšlence odmítnutí aristokratických a monarchistických způsobů vládnoucích na území tehdejší Evropy. Už jen samotný začátek preambule, který zní „*My, lid Spojených států*“, nám říká, že moc pochází právě z lidu, to znamená z velké skupiny lidí. James Madison dokonce jmenoval i zástupce špatných vzorů pro definici republikánství. Byli jimi Holandsko, Benátky, Polsko nebo Anglie⁴

---

³ HAMILTON, A., MADISON, J., JAY, J. *Listy federalistů*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci a Eric Voegelin Institute for American Renaissance Studies, Louisiana State University, Baton Rouge. Přeložila: Svatava Raková, 1994, s. 212.

⁴ HAMILTON, A., MADISON, J., JAY, J. *Listy federalistů*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci a Eric Voegelin Institute for American Renaissance Studies, Louisiana State University, Baton Rouge. Přeložila: Svatava Raková, 1994, s. 212.

Lid má tedy moc ovlivnit výkon moci, přímou volbou kandidáta svého státu do Sněmovny reprezentantů, která představuje právě hlas lidu. Právo volit svého kandidáta má každý občan s aktivním právem volit. To vše zahrnuje Ústava Spojených států, která tak vytyčila rámeček fungování republiky. Co nejspolehlivěji, měla zrcadlit názor lidu Sněmovna reprezentantů, která měla zachycovat a mapovat okruh otevřených názorů. Tento zdroj, kromě svobodného tisku, měl být základním prostředkem přenášení potřeb národů do vlády. Tímto se zabránilo, že se nezvyšovalo procento nespokojenosti a neřešených problémů. Také je důležité podotknout, že nepřímá volba Prezidenta i Senátu, pramení také z iniciativy lidu, jelikož občané si volí své zástupce, kterým důvěřují, že rozhodnou správně. Vkládají tak svou důvěru, v podobě svého hlasu, do člověka, který jim dá důvod myslet si, že je hoden rozhodovat jejich jménem. Avšak kdyby se tito zástupci volili na dobu neurčitou, vznikl by další spor, ve kterém by šlo o změny názorů jak lidu, tak zástupců. Hrozil by sklon k nastolení aristokracie. Proto je volební období jednotlivých mandátů omezeno na dva roky v případě Sněmovny, šest let v případě Senátu a čtyři roky v případě úřadu prezidenta Spojených států⁵. To vše se podařilo spojit v jeden celek vyjadřující směr politický i sociální, který výrazně posílil hlas lidu a stal se inspirací pro stávající i nově vzniklé státy.

1.1.2 FEDERALISMUS

Federalismus ve Spojených státech amerických je založený na systému sdílení, překrývání a konkurenci pravomocí mezi všemi úrovněmi vlády. Pravomoc vlády je ve Spojených státech rozdělena mezi federální vládu a jednotlivé členské státy. Federální pravomoc vlády je dále rozdělena mezi různé rezorty vlády. Tyto vztahy zajišťují federální uspořádání, které nazýváme kontrolní a vyrovnávací mechanismy. Tyto mechanismy zabezpečují, aby místní správa a státní vlády nemohli zneužívat pravomoc a naopak. V Ústavě Spojených států amerických jsou zakotveny tyto kontrolní a vyrovnávací mechanismy ve třech složkách, kterými jsou výkonná moc, zákonodárná moc, neboli Kongres, a moc soudní. Tyto tři složky sdílejí pravomoc mezi sebou a

---

⁵ O možnostech opětovného zvolení se zmíním u jednotlivých orgánů.

každá z nich může částečně omezovat pravomoc zbylých dvou. Ústava dává vládě tři typy pravomocí. První jsou výslovné pravomoci, které jsou uvedeny v Ústavě spojených států amerických. Druhé jsou odvozené pravomoci, které nejsou v Ústavě spojených států amerických, ale vyplývají z ustanovení článku jedna o nezbytnosti a náležitosti. Třetí jsou základní pravomoci, které jsou přirozené pravomoci národní vlády zastupovat zemi. Členské státy Spojených států amerických mají určitá omezení, ale Desátý dodatek Ústavy ponechává státům veškerou pravomoc, která není přímo udělena federální vládě. Státy mají odpovědnost za regulaci vlastnictví majetku, vzdělávání obyvatel, provádění programů sociálních dávek a rozdělení pomoci, ochranu lidu před místními hrozbami, udržování státního systému spravedlnosti, zřizování místní správy, údržbu státních silnic a zajišťování správy místních silnic, regulace průmyslu a zajišťování prostředků pro činnosti státu. Federální systém, který je dynamický a stále se vyvíjí, je pro zachování práv občanů a demokracii Spojených států amerických zásadní.

Základ, který podporuje podobu federace, byl stanoven aktem vyhlášení Ústavy způsobem jejího přijetí souhlasem jednotlivých států. Smyslem Ústavy, který je obsažen v preambuli, bylo nastolení řádu fungování unie. Tímto smyslem, aby se neztratila důležitost každého státu a sílu Unii jí dával všechen lid. Smyslem Ústavy bylo, že státy mají být oddělenými zdroji federální moci, které se podílejí stejnou měrou na její realizaci. Státy byly pojmány jako nositelé pravomocí, které částečně vytvářejí federální zákonnou moc. Seznam pravomocí, které byly odebrány státům v zájmu federace, jsou plně vymezeny. Jde například o zákaz uzavírání mezinárodních smluv, razit peníze a vydávat bankovky, vydávat poplatek na zboží, které se vyváží ze země a dováží do země, vytvoření vojska nebo válečného loďstva. Pravomoci, které byly odejmuty státům, se přenesly do Ústavy. V Ústavě jsou zapsány u individuálních složek moci. Vybudování a myšlenkou Ústavy spojených států amerických bylo sjednocení, kde hlavní roli hráli samotní obyvatelé. Tímto aktem jim byla připuštěna práva a poskytnuta životní ochrana nejvyššího principu. Pravomoci, které tímto byly federální vládě zakázány, jako zbavování osobních svobod a ochrany, zaručuje Listina práv. Jednotlivé státy a federální vlády nemohli bez řádného soudního procesu odejmout život osobě, odebrat jí svobodu, zabavit majetek a vyvlastnit majetek bez spravedlivé náhrady. Dále jsem patřilo odejmutí volebního práva z důvodu bary pleti nebo pohlaví.

Základním určení východisek pro pravomoci, které mohou být uplatněny na státních, místních nebo národních kompetencích je Ústava. Ústava, jak už je v této práci několikrát zmíněno, je hlavním zákonem Spojených států amerických. Návrh, na kterém vznikla Ústava, byl dvojitý. Dvojitý federalismus se domnívá, že národní vláda a státy mají určitý okruh pravomocí v určitých sférách svého působení. Protikladem dvojitého federalismu je federalismus kooperativní, to vychází z myšlenky, kdy stát a federace spolupracují.

1.1.3 DĚLBA MOCI, „BRZDY A PROTIVÁHY“⁶

Za zakladatele teorie dělby moci jak ji známe z případu Spojených států, považujeme francouzského filozofa, spisovatele a především kritika společnosti své doby, Charlese Louise de Montesquie, který se ale nechal inspirovat filozofií Johna Locka. Charles Louis de Montesquie ve svém vlastním díle o dělbě moci, použil jako základ filozofii Locka, tudíž rozdělil moc na zákonodárnou a výkonnou, a přidal ještě moc soudní. Jako princip teorie dělby moci, ve smyslu ústavního práva, se rozumí dělení pravomocí a povinností mezi jednotlivé složky státní moci, přičemž zákonodárná moc má na starosti správu zákonů⁷, výkonná moc zajišťuje provádění těchto zákonů a moc soudní je od toho, aby zákony vykládala. Co se týče soudní moci ve Spojených státech, tak moc soudní zákony i aplikuje a spolu s tím i dotváří za pomoci tzv. precedentů⁸. Účel tohoto principu je především zabránění situace, kdy veškerá moc ve státě připadne jednomu orgánu nebo dokonce jednomu člověku. V takovém případě už by nastala diktatura a nad státní mocí by nebyla žádná kontrola. Právě takovému systému, díky kterému se moci vzájemně ovlivňují, říkáme systém vzájemných brzd a protivah. Jeden ze samotných tvůrců ústavy, James Madison použil k odůvodnění

---

⁶ Systém vzájemných brzd a protivah, jinak znám pod anglickým označením checks and balances.

⁷ Tím myslím tvorbu a úpravu stávajících.

⁸ Model soudního rozhodnutí, na jehož základě se staví v případě, kdy dojde k podobné skutečnosti v budoucnu.

potřeby rozdělení moci mezi více orgánů právě tato slova: „žádná *politická pravda nemá zajisté větší vnitřní hodnotu než ta, podle které soustředění veškeré zákonodárné, výkonné a soudní moci do týchž rukou, ať jedněch, několika či mnoha, ať dědičných, samozvaných nebo volených, můžeme oprávněně označit za skutečnou definici tyranie*”.⁹ Došlo tak k nápravě, jelikož Články konfederace z roku 1777, které byly později nahrazeny ústavou, dávali právě veškerou moc jednomu orgánu, kterým byl Kongres. Nahrazující a stále platná ústava z roku 1787 je založena na tzv. horizontální dělbě moci ve státě s prezidentským systémem vlády. Takovéto pojetí, kdy vedle sebe stojí tři složky moci, které jsou svým způsobem nezávislé, se dá považovat za skutečný úspěch. V literatuře se v této spojitosti můžeme setkat s označením jako je např. samotné instituce, které mají moc dohromady.

Když se podíváme do ústavy, můžeme najít konkrétní nástroje, které nás utvrdí v myšlence, že složky moci se navzájem kontrolují. Hned v prvním článku ústavy, kde se dělí zákonodárný Kongres na Senát a Sněmovnu reprezentantů, se pozastavme nad faktem, že ani jeden z členů obou komor nemůže současně vykonávat jiný úřad. Důvodem neslučitelnosti je obava ze zneužití nestrannosti a nezávislosti funkce. I v samotném Kongresu dochází ke kontrole, kde má Senát právo navrhnout doplňky k zákonům, podle článku jedna oddílu sedm ústavy, jejichž předmětem je zvyšování státních příjmů, podobně jako při schvalování ostatních návrhů zákonů. Senát má také významné postavení při přijímání mezinárodních smluv, kdy musí společně s prezidentem, jako hlavou moci výkonné, kontrasygnovat smlouvu, aby mohla být platná. Tato nutnost kontrasygnace je zakotvena ve článku dvě ústavy, kde jsou specifikovány omezení pro výkon funkce prezidenta federace. Na stejném místě najdeme i zmínku o podmínce souhlasu Senátu ke jmenování soudců Nejvyššího soudu, konzulů, vyslanců a jiných zástupců státu, a ostatních státních úředníků, jejichž úřad je zřízen zákonem a získání úřadu není upraveno v jiném zákoně.¹⁰ Podle mého názoru, nebyl však jasně definován vztah obou komor Kongresu, tak aby bylo dosaženo

---

⁹ Hamilton, A. – Madison, J. – Jay, J.: *Listy federalistů*, s. 265.

¹⁰ BLAHOŽ, Josef. *Ústava Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Reflex, 1990, 20 s.

maximální efektivnosti. Obě komory, tj. Sněmovna reprezentantů a Senát, jsou do značné míry na sebe nezávislé a jejich spolupráce mnohdy zůstává v pozadí sporu o důležitost jednotlivých komor. Ve výsledku dochází k situacím, jako je například zamítání zákonů ze strany Senátu v momentě, kdy se zástupci komory domnívají, že jim nebyla projevena dostatečná úcta. Dle mého názoru tedy nedostatky v ústavě vznikly z důvodu soustředění se na dělbu moci jako takovou a na vztahy mezi mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní, zatímco vztahy orgánů v rámci jednotlivé složky moci takový důraz kladen nebyl. Naopak situace, kdy je zapotřebí naprostá spolupráce obou komor, přichází ve chvíli impeachmentu.¹¹ Impeachment je jedním z nástrojů moci zákonodárné vůči moci výkonné, který nám jasně dokazuje vzájemnou kontrolu mocí. V takové chvíli Sněmovna reprezentantů vystupuje jako státní zástupce a podává formální žalobu na prezidenta a Senát se staví do pozice soudu, aby rozhodl o jeho vině. Prezident je zbaven úřadu v případě, kdy se vysloví dvě třetiny Senátu pro schválení návrhu Sněmovny.

Úprava pozice prezidenta jako kontrasignátora, jak bylo řečeno výše, v systému brzd a protiváh tímto nekončí. Neopomenutelná je též úloha prezidenta vůči moci soudní. V systému vzájemných brzd a protiváh má vůči soudní moci jistá práva, podle kterých by se až zdálo, že má moc soudní a na její fungování až zásadní vliv. Tato nezávislá moc, jak se na první pohled zdá, ve skutečnosti tak nezávislá není, jelikož prezident díky svým pravomocím ovlivňuje výkon funkce soudů. Svým právem na udělení amnestií například ruší rozhodnutí soudu. Prezidentu náleží i pravomoc výběru soudců, i když ke jmenování je zapotřebí schválení Senátu. Vnitřní chod disciplinárních provinění náleží Senátu, který rozhoduje o provinění soudců. I přesto nemůžeme říct, že moc zákonodárná má na fungování soudů takový vliv jako sám prezident.

---

¹¹ Výraz impeachment je definován dále v kapitole o moci výkonné.

1.1.4 SOUDNÍ PŘEZKUM

Soudní přezkum Spojených států amerických přezkoumává a rozhoduje, zda zákon, smlouva nebo správní předpis odporuje nebo porušuje ustanovení stávajících právních předpisů, státní ústavy a ústavy Spojených států amerických. Tímto přezkumem ve Spojených státech se zabývá Nejvyšší soud Spojených států amerických. Soudní přezkum je primárním posláním Nejvyššího soudu Spojených států Amerických. Je to možnost soudu, prohlásit, že legislativní nebo výkonné akty jsou v rozporu s ústavou. Státní zákony nesmí porušovat Ústavu Spojených států amerických a všechny státní soudy musí dodržovat vnitrostátní a právní předpisy pokud nastane situace, že zákon porušuje Ústavu Spojených států amerických, Nejvyšší soud ho zruší. Ve třetím článku Ústavy se můžeme dočíst, že soudcovská moc patří nejvyššímu soudu a nižším soudům Spojených států amerických, které zřizuje Kongres. Soudcovská moc se vztahuje na všechny případy práva a spravedlnosti spadající pod ustanovení této Ústavy, zákonů Spojených států amerických a mezinárodních smluv. Zákony vydané na základě Ústavy Spojených států amerických i všechny smlouvy, které jsou nebo budou uzavřeny jménem Spojených států amerických, jsou vrcholným právem všech členských států, každý soudce států je jimi vázán, i přesto kdyby se zákon daného státu byl v rozporu s Ústavními zákony. Federální soudy, ale hlavně Nejvyšší soud Spojených států amerických má právo soudně přezkoumávat federální ústavu, ústavy jednotlivých států Spojených států amerických a státních zákonů. Dále má nejvyšší soud právo rozhodovat o souladu zákonů a dalších právních norem federálních a státních zákonů.

V roce 1801 byl schválen zákon o soudcích a vytvořeno spoustu nových federálních soudů. Bylo, jmenováno spoustu nových soudců. William Marbury se měl stát jedním z nominovaných soudců, ale jeho listina ve které byl jmenován soudcem, nebyla doručena. Byl tedy v právu podat žalobu k Nejvyššímu soudu, a tu také podal. William Marbury tak podal stížnost proti Jamesi Madisonovi, americkému politikovi, který se později stal prezidentem Spojených států amerických, jelikož on údajně zapříčinil nedoručení Marburyho jmenovací listiny. V roce 1803 Nejvyšší soud Spojených států amerických stanovil povinnost soudního přezkumu v případě Marbury v. Madison. Předsedající soudce John Marshall napsal, že zákon, který odporuje ústavě, je neplatný.

První otázka, kterou se Nejvyšší soud zabýval, byla, jestli uchazeč má právo na přezkoumání, kterého se požadoval. Další otázkou bylo, pokud žadatel mající právo na pověření, jehož se dožaduje a toto právo bylo narušeno, tak zda žadateli zákony jeho země mu zajistí nápravu. Poslední otázka byla: „Pokud nápravu žadateli zajišťují, tak má být učiněno soudním příkazem vydaným tímto soudem?“. Nejvyšší soud Spojených států amerických se vyjádřil tak, že nevidí žádné důvody pro zamítnutí práva na pověření, které bylo podepsáno prezidentem Spojených států amerických a potvrzeno ministrem zahraničí. Soudní přezkum má i významný podíl na dotváření Ústavy Spojených států. Ústavním systémem tak nemyslíme pouze americkou Ústavu, ale i rozhodnutí Nejvyššího soudu a soudní přezkoumání.

2 MOC ZÁKONODÁRNÁ

V prvním článku Ústavy Spojených států je definována zákonodárná moc. Článek je sestaven z deseti oddílů, které vytváří zákonodárnou složku moci. V oddílech jedna až čtyři definujeme ustanovení dvou komor Kongresu. Oddíl jedna uvádí, že veškerá moc zákonodárná, která je uvedena v ústavě, náleží Kongresu Spojených států. Oddíl dvě popisuje Sněmovnu reprezentantů a její způsob obsazování. Oddíl tři popisuje Senát a způsob jeho obsazování. Oddíl čtyři stanovuje dobu, místo a celý postup voleb do obou komor Kongresu, který mají být určeny zákony jednotlivých států. Kongres může tyto ustanovení kdykoli změnit. V oddílech pět až sedm definujeme procesní záležitosti. Oddíl pět popisuje pravidla zasedání obou komor Kongresu. Oddíl šest popisuje práva členů Kongresu. Oddíl sedm uvádí způsob schvalování zákonů. V oddílech osm až deset definujeme pravomoci Kongresu a jejich omezení. Oddíl osm vyjmenovává pravomoci náležící pouze Kongresu. Oddíl devět popisuje omezení moci Kongresu. Oddíl deset popisuje práva států vůči Kongresu. Kongres se skládá ze Senátu a Sněmovny reprezentantů, důvodem rozdělení Kongresu je oddělení a vzájemná kontrola moci. Kontrolu moci nepovažují za hlavní věc při aplikaci, pouze slouží k vymezení jednotlivých mocí, jako jsou zákonodárné, výkonné a soudní. Definice oddílu jedna v článku jedna určuje, že ustanovení zabraňuje, aby federální zákonodárce mohl vstupovat do sféry jednotlivých států, pomocí rozsahu jeho aktivit a poskytoval Kongresu moc. Pozice Sněmovny reprezentantů i Senátu je v rámci legislativního procesu rovnocenná. V historii si nová zákonodárná tělesa musela objasnit a vytvořit svůj rozsah působnosti, kdy nejdůležitější byla počáteční forma. Například Washington při svých proslovech ke kongresu nebo při svých slyšení, napodoboval ceremoniál anglického krále.

2.1 KONGRES

Název Kongres vznikl z latinského překladu slova *congregate*, což znamená shromažďovat se. Kongres vznikl za účelem tvorby nových zákonů a úpravy těch stávajících. Mezi pravomoci kongresu Spojených států amerických patří kontrola

federativních daní a výdajů, emitování peněz aj. Mezi povinnosti patří navrhování, diskuse a následné schvalování zákonů, dříve než jsou předány prezidentovi. Kongres má také povinnost spjatou s kontrolou mocí výkonné. Veškerá moc Kongresu pramení v myšlence, že kongresmani jsou volení zástupci lidu, tudíž jsou „hlasem“ lidu. Díky systému vzájemných brzd a protivah, Kongres schvaluje různá jmenování, vyhlášení válek, rozpočty a uzavírání mezinárodních smluv, co se týče kontroly nad mocí výkonnou. Také je v jeho moci přehlasovat veto prezidenta nebo dokonce zbavit prezidenta jeho úřadu z důvodů, které udává ústava. Kontrola nad mocí soudní ze strany Kongresu spočívá ve schvalování soudců, stanovení rozpočtu pro soudy, možnost zbavení funkce soudce nebo podnícení Nejvyššího soudu k vytvoření ústavního dodatku. Kongres jako celek je neměnný, sestavuje se každé dva roky k 3. lednu v částečně novém obsazení. K tomuto datu se novému Kongresu určuje i nové pořadové číslo.

Kongres Spojených států amerických se dělí na dvě komory, tou první je Senát a druhou Sněmovna reprezentantů

2.1.1 SENÁT

Senát Spojených států amerických je horní komorou dvoukomorového Kongresu. Ačkoliv v Ústavě takto definován není, jelikož Ústava nepoužívá výrazy jako horní nebo dolní komora. Senát se skládá ze 100 členů, přičemž připadají dva na každý členský stát federace. Dříve volili členy senátu vlády jednotlivých členských států, dnes tomu tak není. Dnes jsou senátoři voleni přímou volbou na dobu šesti let. Podmínkou, obdobně jako u poslanců, je občanství federace a členského státu, který chce kandidát zastupovat. Ovšem tato povinnost není nastolena na dobu sedmi let před nastoupením do funkce jako u členů dolní komory, ale občanství senátora muselo být získáno alespoň devět let předem. Funkční období senátorů, které trvá šest let, je založeno na složitějším procesu jejich obměny. Jde o to, že senátoři jsou rozděleni do tří skupin, přičemž všechny skupiny mají relativně stejný počet členů. Jedna z těchto tří skupin je vždy v sudý rok, tj. každý druhý rok, obměněna a tím se docílí stavu, kdy je Senát obměňován častěji, než Sněmovna reprezentantů. I když mandát Senátora je oproti

mandátu člena Sněmovny reprezentantů o dva roky delší. Pokud se v minulosti stalo, že Senátor rezignoval na svou funkci nebo došlo k okolnostem, za kterých Senátor nemohl vykonávat svou funkci a jeho křeslo zůstalo prázdné, v období mezi zasedáním zákonodárního orgánu federace, byla v právu výkonná moc, která určila prozatímního zástupce na jeho pozici. Toto jmenování ze strany vlád členských států bylo platné jen do následujícího zasedání komory. Od roku 1913, kdy byl ratifikován sedmáctý dodatek Ústavy spojených států, zavádějící všeobecné volby do Senátu, má toto právo zvolit přímo nového senátora a nikoliv jen zástupce, guvernér zastupovaného členského státu.

Předsedou Senátu Spojených států americký je viceprezident. Avšak viceprezident zasedá v Senátu jen zřídka. Jeho funkce v Senátu je tak převážně ceremoniální, to znamená, že je přítomen např. u skládání slibů nových senátorů nebo při společné schůzi obou komor. Jeho důležitost spočívá ale především v moci rozhodnout, když dojde k rovnosti hlasů v hlasování. V jeho nepřítomnosti ho zastupuje dočasný předseda. Bývá zvykem, podle tradice volit dočasného předsedu na základě délky jeho působení v senátu a zároveň členství ve většinové straně. Většinou však on sám také nepředsedá, ale toto privilegium přenáší na nejnověji zvolené senátory své strany, za účelem větší efektivity při seznámení se s pravidly a procedurami Senátu. I tito mladší senátoři obvykle předsedají po hodinových blocích.

Senátu byly dány pravomoci v systému vzájemných brzd a protiváh, kterými ovlivňuje výkon moci výkonné. Jde především o to, aby prezident Spojených států nemohl bez souhlasu Senátu a prodiskutování, ratifikovat smlouvy mezinárodního charakteru. Dále nemůže bez souhlasu jmenovat velvyslance, členy federálních soudů, členy Nejvyššího soudu Spojených států, členy vlády, ani členy rady Federální rezervní banky. Při schvalování běžných zákonů jsou si komory rovnocenné. Každá z komor má právo navrhnout zákon. Zákon poté musí schválit obě komory Kongresu, aby mohl být platný.

2.1.2 SNĚMOVNA REPREZENTANTŮ

Stát se zástupcem reprezentující lid Spojených států amerických, kterým by měl být člen Sněmovny reprezentantů je jistá výsada. Nutné je splnění základních požadavků

předepsány Ústavou. Mezi základní parametry, které určují právo kandidovat, je v první řadě věk. Požadavkem k začlenění je, aby osoba dosáhla minimálně 25 let, dalším požadavkem je státní občanství Spojených států amerických v minimální délce sedmi let a ovšem příslušnost ke státu, za který by potencionální zájemce o kandidaturu bojoval. Množství kandidátů za jednotlivé státy se určoval na závislosti množství obyvatel jednotlivých států. K takovému množství se v textu Ústavy dojde ve spojitosti z celkového množství obyvatel, jinak řečeno ke všem svobodným osobám, mezi něž patří i ti, kteří jsou ve služebním poměru a nakonec se připočítají tři pětiny všech ostatních osob. Ústavní dodatek XIV., který zavádí občanství všem osobám, kteří se narodili nebo splnili podmínky k udělení občanství ve Spojených státech. V základních kritériích pro vypočítání míst ve Sněmovně reprezentantů, nebyly zahrnuty osoby Indiánského původu. Limitem bylo stanoveno maximálně třicet tisíc obyvatel na jednoho delegáta sněmovny. V době, kdy byla vydána Ústava, nebyl ucelen počet obyvatel. Řešením, aby pravidlo nabylo platnosti, byl v textu Ústavy dopsán pevný počet zástupců na některé státy, než došlo ke sčítání lidu. Sčítání lidu probíhalo každých deset let, ve stálých intervalech dle zákona. První součet byl stanoven v Ústavě na šedesát pět představitelů. Dále docházelo k navyšování počtu obyvatel a nebylo možné z technických důvodů kapacity i logického chodu sněmovny zvyšovat počet zástupců ve spojení na množství obyvatelstva. V roce 1911 byl stanoven pevný počet zástupců na čtyři sta třicet pět. V roce 1929 bylo zavedeno, že se každých 10 let budou rozdělovat mandáty, podle zjištěného množství obyvatel. V dnešní době, připadá na jednoho člena Sněmovny reprezentantů více jak šest set tisíc obyvatel.

Funkční období člena Sněmovny reprezentantů je stanovený na dobu dvou let. Pozitiva k dvouletému období je záruka výměny vedoucího člena jedné z komor zákonodárné moci. Ústava definuje, že nebrání k znovu zvolení člena, pokud by nastali tyto situace: uvolnění křesla ve Sněmovně reprezentantů úmrtím nebo odstoupením z funkce, dle daného nejvyššího zákona země budou uspořádané volby na neobsazené místo. Tento orgán státu, který ztratil svého zástupce, musí vydat příkaz. Může tedy dojít k situaci, že v kratším časovém období dojde k výměně zástupce, než je tomu u dlouholetých mandátů, kde osoba ovlivněna politickým prostředím a bez morálních hodnot přestane vykonávat úkony v zájmu státu, ale jen a pouze v zájmu sebe. Další možností je, že mandát může být příliš krátký, kterým dvouleté období je. K nezvolení

stejného kandidáty dochází z důvodu, že kandidát nenaplnil za své funkční období předpoklady a cíle voličů. V historii Spojených států amerických, přibližně patnáct států Unie přijmulo zákony, které vymezovalo počet znovuzvolení. Tímto zákonem, se chtělo zabránit, aby se vytvářely určité politické elity, které měli souvislost s washingtonskou politikou. V roce 1994, se k tomuto omezení vyjádřil federální soud ve Washingtonu a rok na to se přidal i Nejvyšší soud, který toto omezení vyhlásil za neústavní.

2.1.3 ZÁKONODÁRNÝ PROCES SPOJENÝCH STÁTŮ

Zákonodárná složka moci, která je ustavena v článku jedna, vytváří celostátní zákony a upravuje stávající. Kongres je podle Ústavy vykonavatelem zákonodárné moci. Jak jsem se zmiňoval v předchozích kapitolách, Kongres se dělí na Senát a Sněmovnu reprezentantů. Jejich pravomocemi je například kontrola federálních daní a výdajů, emitování peněz, vyhlášení války jiným státům apod. Povinností Kongresu je navrhopvat, diskutovat a schvalovat zákony, než je předají prezidentovi ke schválení. Návrhem zákona se zabývají oprávněné výbory, podvýbory dolní i horní komory a následuje přesun do připomínkového řízení. Aktivita členů Kongresu se projevuje ve výborech. Jeden z nejvýznamnějších výborů se nazývá řídicí, někdy znám jako kormidelnický, rozpočtový výbor Sněmovny reprezentantů, bankovní a měnový výbor Senátu apod. Dále existují výbory dohodovací, ten se uplatňuje v situaci, kdy komory přijmou zákon, ale každý v jiném znění. V této situaci hledá výbor kompromis, o kterém se dále nediskutuje, pouze se podá souhlasný nebo nesouhlasný názor. Hlasování o zákonech může probíhat čtyřmi způsoby. První způsob se nazývá aklamace, v praxi to vypadá tak, že kongresmani nahlas zvolají ano či ne. Druhý způsob se nazývá manifestace, tento způsob hlasování funguje tak, že kongresmani, kteří jsou pro, opustí své židle jako první a následně odcházejí ti, kteří jsou proti. Dalším způsobem, který se používá pouze ve Sněmovně reprezentantů k přijímání hlasů, je pomocí skrutátorů. Skrutátor je pověřená osoba, která sčítá hlasy. Posledním způsobem je jmenovitý.

Po schválení návrhu zákona v Kongresu, je zákon přesunut k prezidentovi. Prezident může zákon schválit nebo zamítnout. Když ho zamítně, vrací se zákon dle Ústavy

zpátky komoře, která návrh podala. Pokud prezident použije právo veta, návrh zákona se vrátí zpět komoře, pro přijetí je potřeba dvoutřetinové většiny obou komor. Pokud prezident v dané lhůtě, což znamená do deseti dnů, nereaguje na projednaný návrh zákona s jeho připomínkami, návrh se i bez jeho podpisu stává zákonem. Na stejném principu fungují předložená nařízení, usnesení nebo rozhodnutí, což znamená, že vyžadují souhlas obou komor Kongresu.

3 MOC VÝKONNÁ

Podle článku II. ústavy spojených států představuje moc výkonnou ve Spojených státech především prezident, jako vrcholný orgán moci výkonné. Jiné orgány moci výkonné, jako je viceprezident, vláda, prezidentský úřad aj., jsou prezidentovi podřízeny. Prezident není vázán žádným z rozhodnutí těchto orgánů, rozhoduje se dle vlastního posudku na základě podkladů, které jsou mu orgány povinné poskytnout na jeho požádání. Vztahy s mocí zákonodárnou a soudní jsou proto soustředěny především na pozici prezidenta. Ve vztahu k soudní moci má prezident dvě práva, kterými ovlivňuje fungování soudu. Jde o udělování milosti a jmenování soudců¹². Jeho kontrola nad mocí zákonodárnou funguje prakticky v bodech třech. Má právo vetovat zákony, které již byly Kongresem schváleny, i když může být jeho veto přehlasováno dvoutřetinovou většinou Kongresu. Prezident také může jmenovat vyšší státní úředníky bez souhlasu senátu, pokud se v období jmenování senát neschází. Poslední složkou je jeho prosazování odročení jednání v případě, kdy se komory nemohou dohodnout.

4.1 PREZIDENT

Prezident je nejvyšším představitelem moci výkonné ve státě, současně je také vrchním velitelem ozbrojených sil a domobrany v jednotlivých státech. Ve funkci prezidenta Spojených států amerických jsou, v porovnání se státy s parlamentní formou vlády jako je např. Česká republika, spojeny funkce prezidenta republiky a premiéra, proto v případě Spojených států amerických můžeme mluvit o tzv. prezidentské formě vlády. Díky postavení Spojených států ve světě je prezident považován za nejmocnějšího člověka na světě. Prezidenta spojených států považují lidé i svět za nejmocnějšího, protože Spojené státy Americké patří mezi světově ekonomicky a politicky nejvyspělejší státy. Moc výkonná je přesně oddělena od moci zákonodárné. Kongres Spojených států amerických je všemocný v oblasti legislativy a nevlastní žádné

---

¹² K čemuž je potřeba schválení senátu.

výkonné nástroje. Za to prezident spojených států je vybaven úplnou mocí výkonnou, ale bez zákonodárných možností. Prezident spojených států jmenuje členy vlády a všechny úředníky a není odpovědný kongresu. Zastupitelský orgán nemůže sesadit hlavu státu ani vládu a prezident nemá právo rozpustit zákonodárný sbor. Pokud by se prezident spojených států dopustil závažného trestného činu, kterým by porušil svůj prezidentský slib ctít a hájit ústavu Spojených států, tak v tomto případě má Kongres právo za pomoci vyšetření těchto podezření, odvolat prezidenta z funkce. Proces vyšetřování se nazývá impeachment a o odvolání hlasuje Senát. K impeachmentu v historii Spojených států došlo u prezidenta Andrewa Johnsona, prezidenta Billa Clintona a u Richarda Nixona, který impeachmentu předešel svou rezignací tzn. vzdal se své funkce prezidenta spojených států amerických.

Ve Spojených státech Amerických a ve světě lidé považují prezidenta za celebritu. Projev prezidenta na jakékoliv konferenci je všemi médii zdokumentován a záznamy jeho projevu jsou vysílány skoro ve všech zprávách. Projevu prezidenta Spojených států Amerických se zúčastňuje spousta občanů spojených států.

3.1.1 VOLBA PREZIDENTA SPOJENÝCH STÁTŮ

Volba nastávajícího prezidenta ve Spojených státech je dlouhý složitý proces, který začíná již po uplynutí zhruba poloviny funkčního období prezidenta stávajícího. Když se nebudeme soustředit na fázi příprav a vzniku určité organizační sítě, která má za úkol podpořit jednotlivé kandidáty ve všech státech, získat finanční prostředky pro kampaň, dobrovolníky aj., dostáváme se k primárním volbám. Primární volby probíhají od začátku až do léta volebního roku. Jde vlastně o lidové volby volitelů prezidenta. Volič v primárních volbách má možnost zapsat se jako demokrat nebo jako republikán, a následně volit svého kandidáta na volitele a společně s tím se vyjádřit pro jednoho z prezidentských kandidátů. Ne ve všech státech ovšem probíhají primární volby stejně, např. ve státě Iowa probíhají tzv. členské schůze, kde se lidé schází v konferenčních místnostech a určují svého delegáta, který přislíbí podporu některému z kandidátů. Počet volitelů je závislý na počtu obyvatel členského státu. Dalším z rozdílů při primárních volbách je volební systém, na jehož základě jsou voleni volitelé demokratů a

volitelé republikánů. Volitelé demokratů jsou vybíráni na základě proporčních výsledků primárek, zatímco republikánský kandidát s nejvyšším počtem hlasů získá všechny hlasy volitelů pro daný stát. Samotné primární volby jsou detailně monitorovány, jelikož jsou definovány šance samotných kandidátů na prezidenta. S tím je spjato i odstupování kandidátů, kteří po primárkách nemají potřebnou podporu voličů a tudíž ani volitelů. Primární volby jsou jednou z cest jak zaujmout voliče, tudíž průběh primárek je brán jako velká show za přítomnosti médií. Velkou roli hrají také tzv. poradní týmy, které mají na starosti image a strategii celé kampaně, na základě veřejných průzkumů. Ve svých strategiích často prezentují a vyzdvihují přednosti svých kandidátů a odhalují slabé stránky protikandidátů. Dalším stádiem volby prezidenta jsou celonárodní stranické konventy, které probíhají v létě po primárkách, a kde je po volbě volitelů z jednotlivých členských států zvolen stranický kandidát na prezidenta, na základě zjištění z primárních, který kandidát má největší podporu občanů. Na posledním stupni následují již samotné prezidentské volby, ve kterých proti sobě stojí kandidát za stranu demokratů, kandidát za stranu republikánů a obvykle kandidáti menších politických stran. Každý z kandidátů musí splnit podmínky volitelnosti podle ústavy, která říká, že Prezidentem se může stát jen ten, kdo získal občanství narozením, dosáhl již věku třiceti pěti let a žije alespoň čtrnáct let na území Spojených států. Prezidentské volby se konají zpravidla první úterý po prvním pondělí v měsíci listopadu. Každý kandidát na funkci prezidenta se snaží získat co největší počet volitelů v daném členském státě. Jelikož kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů ve státě, automaticky získává hlasy všech volitelů tohoto členského státu. Po sečtení hlasů v kongresu, kde viceprezident, jakožto předseda senátu, čte postupně hlasy za jednotlivé státy, se určí nový prezident. Ten podle XX. dodatku ústavy složí 20. ledna slib, který zní „Slavnostně přísahám, že budu čestně vykonávat funkci prezidenta Spojených států a podle svých sil budu zachovávat, střežit a bránit ústavu Spojených států“. Slib složí podle tradice na bibli před Nejvyšším předsedou soudu USA. Tato forma ovšem není vyžadována. Složením slibu se doposud kandidát stává novým prezidentem a funkční období předchozího prezidenta končí a jeho funkce zaniká. Výkon funkce prezidenta spojených států

3.1.2 VÝKON FUNKCE PREZIDENTA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Práva a povinnosti prezidenta vycházejí přímo z ústavy. V době, kdy ústava vznikala, mělo být definováno postavení prezidenta, jakožto hlavy státu. Tehdy delegáti ústavodárného shromáždění řešili konflikt, kdy na jedné straně byla skupina delegátů, kteří nechtěli „všemocného“ prezidenta, a na straně druhé delegáti, jež naopak chtěli silného a mocného prezidenta jako svého vůdce. Názory obou těchto skupin se později promítly v připravované ústavě, přesněji v článku II. Oddíle 2. této ústavy.

Prezident Spojených států při svém úřadování plní též funkci vrchního velitele armády spojených států, což znamená, že je vrchním velitelem americké armády, letectva spojených států, námořnictva spojených států, námořní pěchoty spojených států a pobřežní stráže spojených států. Jeden ze dvou prezidentů, který měl k této funkci nejbližší, byl prezident Dwight Eisenhower, který jako vrchní velitel spojeneckých vojsk v západní Evropě, absolvoval úspěšné vylovení v Normandii, které značně přispělo k pádu nacistického Německa. Tím druhým prezidentem byl Ulysses S. Grant, který byl nejvyšším velícím generálem unijních armád a je mu připisována neodmyslitelná úloha na vítězství v občanské válce.

Další pravomoc prezidenta se týká udělování milostí a amnestií v případech provinění proti zákonům Spojených států. Jediný případ, kdy prezident tak učinit nemůže, je v případě velezrady. Z historie víme, že udělování milostí a amnestií, je pro prezidenta riziko, ve smyslu ztráty důvěry. Není jednoduché určit komu milost udělit a komu ne. Např. prezident George Bush dával milost na doporučení svého právníckého týmu, jelikož se chtěl vyhnout skandálu, kterého se dopustil jeho předchůdce Bill Clinton, který dal milost Marku Richovi, jehož manželka poskytla značný finanční dar jeho politické straně. I tak George Bush čelil kritice sdružení ProPublica, která podle statistik zjistila, že šance na úspěch po podání žádosti na udělení milosti pro menšiny byla až čtyřikrát menší, než šance obyvatel bílé pleti.¹³

---

¹³ LINZER,D. LAFLEUR,J. *Presidential Pardons Heavily Favor Whites*. [online]. 3.12.2011 [cit.2016-05-12]

Prezidentova funkce je také spjata s tzv. jmenovacími akty, což znamená, že prezident společně se souhlasem senátu bude jmenovat vyslance, další zástupce státu, soudce a úředníky Spojených států amerických. Jmenování těchto funkcí není upraveno jinak a jejich úřad je založen zákonem. Právo jmenování nižších úředníků nemá jen prezident. Vyhradit si právo jmenování si může zákonem i Kongres.

Právo veto je označení stavu, kdy strana má například právo zastavit zákonodárny proces. Veto je neomezená moc v znemožňování přijetí zákona a jejího prosazení. Veto se rozděluje na dva základní typy. Prvním typem je veto suspenzivní, které definuje, že veto ztrácí platnost poté, co jsou splněny určité podmínky. Druhým typem je veto absolutní, kdy je bezpodmínečně proces zastaven.

Ve Spojených státech amerických, může právo veto uplatnit prezident nebo guvernér jednotlivého státu. Prezident má právo vetovat jakýkoli návrh zákona nebo rozhodnutí, které bylo přijaté Kongresem. Prezidentské veto může přehlasovat Kongres, kde musí být přehlasováno dvoutřetinovou většinou v každé komoře. Guvernérské veto funguje ve všech státech amerických s výjimkou sedmi. Toto veto se vztahuje na státní rozpočty. Guvernérské veto můžou zrušit Zákodárci dvoutřetinovou většinou.

V České republice právo Veta má stejný význam, jako ve Spojených státech amerických tzn., že strana má právo zastavit zákonodárny proces, ale nemá možnost prosadit změnu procesu. Právo veta obsahovala už Prozatímní ústava, tzv. první československá ústava, která byla přijata v roce 1918. V té době právo veta bylo možné uplatnit pouze s návrhem vlády a s podpisem člena vlády. Právo vetovat zákon má prezident a Senát. Prezidentské veto je v právním řádu České republiky jednou z absolutních pravomocí prezidenta. V České republice rozděluje veto suspenzivní, to znamená, že prezident má možnost vrátit Parlamentem schválený návrh zákona zpět k novému projednání Poslanecké sněmovně s odůvodněním. Prezidentské veto nemůže být použito u ústavních zákonů. Poslanecká sněmovna může setrvat na původním návrhu zákona a prezidentské veto může přehlasovat nadpoloviční většinou všech poslanců. V případě pochybností o ústavnosti zákona, může prezident podat Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona.

3.2 VICEPREZIDENT

Je druhý nejvyšší představitel Spojených států amerických. Jde o druhého nejsilnějšího kandidáta v prezidentských volbách. Jeho role v politickém systému Spojených států není nijak významná. Jeho jediným „privilegiem“ je předsedání v Senátu, kde i přesto je častěji pověřen prozatímní předseda pověřen jeho vedením. Co se týká hlasování, viceprezident rozhoduje jen v případě, kdy došlo k situaci, v které se počet hlasů senátorů shoduje. Krom této funkce mu také patří místo v Kabinetu, kde je společně se všemi ministry. Viceprezident, prezident, ministr zahraničí a ministr obrany jsou také členy Rady pro otázky národní bezpečnosti. Lze tedy říci, že funkce viceprezidenta slouží především jako nástupnická pozice, pro případy, kdy prezident není schopen vykonávat svou funkci. Proto pro volitelnost viceprezidenta platí stejná kritéria, jako v případě volby prezidenta. K případu, kdy prezident není schopen vykonávat svou funkci, může dojít, pokud je prezident usvědčen z velezrady, odstoupí nebo zemře. Každý viceprezident má stejné funkční období jako prezident, a tudíž pokud zanikne funkce prezidenta, zaniká i funkce viceprezidenta.

4.3 VLÁDA

Vláda Spojených států amerických je tvořena celkem patnácti ministerstvy, které jsou přímo odpovědné prezidentu federativní republiky. Rozhodnutí ministerstev není pro prezidenta nijak závazné.

Prvním z řady ministerstev je ministerstvo energetiky spojených států amerických. Toto ministerstvo má na starosti nejen energetickou politiku země, ale i jadernou bezpečnost země. To znamená, že hlavní činnosti ministerstva energetiky se týkají např. výstavby jaderných reaktorů, státního programu jaderných zbraní, nakládání s jaderným odpadem a je to jedno z ministerstev, které nejvíce sponzoruje výzkum v oblasti svého působení. Ministerstvo obchodu Spojených států amerických se zabývá podporou ekonomického růstu Spojených států amerických. Shromažďuje ekonomická a demografická data pro obchodní a vládní rozhodování, vydávání patentů a obchodních známek a tím napomoci vytvářet průmyslové normy. Ministerstvo obrany Spojených

států amerických je ministerstvo federální vlády pověřené koordinací a řízením agentur a funkcí vlády vztahující se k státní bezpečnosti a ozbrojeným silám USA. Vojsko spolu s civilními složkami má za úkol chránit domácí území USA na hranicích i za nimi. Dalším z ministerstev Spojených států amerických je ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických. Hlavním cílem ministerstva spravedlnosti Spojených států amerických je prosazovat práva a obranu zájmů Spojených států amerických a zajistit spravedlivý a nestranný systém spravedlnosti pro všechny občany Ameriky. Ministerstvo vnitra federální vlády Spojených států amerických zodpovídá za správu a ochranu přírody a přírodních bohatství většiny federální země. Ministerstvo vnitřní bezpečnosti Spojených států amerických, se zabývá ochranou území Spojených států amerických před teroristickými útoky. Ministerstvo zahraničí Spojených států amerických má za úkol tvořit, obhajovat a prosazovat zahraniční politiku Spojených států amerických. V případě úmrtí prezidenta nebo neschopnosti vykonávat svůj úřad je ministr zahraničí prvním členem vlády, který prezidenta nahradí. Hlavní činností ministerstva dopravy federální vlády Spojených států amerických je zajistit populaci ve Spojených státech amerických rychlou, bezpečnou, dostupnou a pohodlnou dopravu, která splňuje důležité národní zájmy a zvyšuje kvalitu života americké populace, dnes i v budoucnosti. Ministerstvo bytové výstavby a rozvoje města Spojených států amerických rozvíjí a realizuje politiku v oblasti bydlení a metropolích. Dalším cílem je, zvýšit dostupnost bydlení bez diskriminace. Ministerstvo financí Spojených států amerických je výkonná agentura odpovědná za podporu hospodářské prosperity a zajištění finanční bezpečnosti Spojených států amerických. Je zodpovědné za širokou škálu aktivit, jako je poradenství předsedovi na ekonomické a finanční záležitosti a podpora hospodářského růstu a řízení ve finančních institucích.

Ministerstvo práce Spojených států amerických podporuje propagaci a rozvíjí dobré životní podmínky pro pracující lid, uchazeče o zaměstnání a pro část populace Spojených států amerických v důchodovém věku. Ministerstvo se snaží zlepšit pracovní podmínky a zajistit výhody související s prací a pracovních práv. Cílem tohoto ministerstva je podporovat úspěch studentů a příprava na globální konkurenceschopnosti podporou vynikající úrovně vzdělávání a zajistit rovný přístup. Ministerstvo vzniklo spojením kanceláří několika federálních agentur. Rozpočty jsou určeny na federální finanční podpory pro vzdělávání, šíření zdrojů, shromažďování

informací o amerických školách. Ministerstvo zdravotnictví Spojených států amerických chrání zdraví všech amerických občanů a poskytuje základní zdravotnické služby. Ministerstvo zemědělství Spojených států amerických má zajistit vedení potravinářského průmyslu, zemědělství, přírodní zdroje a rozvoj venkova. Ministerstvo se skládá z několika kanceláří a agentur, které slouží pro americký lid po celé zemi i v zahraničí. Ministerstvo pro záležitosti veteránů Spojených států Amerických se dělí na zdravotní péči, výhody, pohřby a památníky. Zdravotní péči se rozumí poskytování zdravotní péče pro válečné veterány, která slouží vojákům, veteránům a jejich rodinným příslušníkům. Ministerstvo pro záležitosti veteránů Spojených států amerických poskytuje finanční a jiné formy pomoci klientům, veteránům a jejich příslušníkům a pozůstalým.

4.4 PREZIDENTSKÝ ÚŘAD

Úřad prezidenta Spojených států amerických pomáhá prezidentovi realizovat prezidentovu politiku a program. Úřad prezidenta Spojených států amerických pomáhá dohlížet na přípravu federálního rozpočtu. Zaměstnanci pracující pro úřad prezidenta Spojených států amerických jsou přímými podřízenými prezidenta. Osoby, které se nenarodily na území Spojených států amerických, osoby mladší pětatřiceti let věku nebo osoby žijící méně než 14 let na území Spojených států amerických, jsou nezpůsobilé, nastoupit do úřadu prezidenta. V případě úmrtí prezidenta Spojených států amerických nebo neschopnosti prezidenta vykonávat povinnosti svého úřadu, tak na úřad nastoupí členové zákonodárné i výkonné moci. V případě úmrtí či neschopnosti výkonu funkce současného prezidenta Spojených států amerických Baracka Obamy je pořadí nástupnictví na úřad následující. První v pořadí je Viceprezident Spojených států amerických a předseda Senátu Spojených států amerických. Druhý v pořadí je předseda Sněmovny reprezentantů Spojených států amerických. Třetím v pořadí je předseda pro Senát Spojených států amerických. Čtvrtým v pořadí je ministr zahraničí. Pátým v pořadí je Ministr financí. Šestým v pořadí je ministr obrany. Sedmým v pořadí je ministr spravedlnosti a ministr vnitra. Osmým v pořadí je Ministr zemědělství. Devátým v pořadí je ministr obchodu. Desátou v pořadí je ministryně práce. Jedenáctým v pořadí

je ministr zdravotnictví. Dvanáctým v pořadí je ministr bytové výstavby a rozvoje měst. Třináctým v pořadí je ministr dopravy. Čtrnáctým v pořadí je ministr energetiky. Patnáctým v pořadí je ministr školství. Šestnáctým v pořadí je ministr pro záležitosti veteránů. Sedmnáctou v pořadí je ministryně vnitřní bezpečnosti.

4.5 PŘÍKLADY NEZÁVISLÝCH ORGÁNŮ

Nezávislymi orgány Spojených států amerických se myslí administrativa, kterou prezident nemá pod svou kontrolou. Mezi tyto nezávislé orgány patří například: FBI, FED (americká centrální banka), Mírové sbory nebo Agentura pro ochranu životního prostředí a spoustu dalších. Tyto nezávislé orgány ustanovuje Kongres. Nezávislé orgány Spojených států amerických pomáhají v politice Spojených států amerických a zajišťují zvláštní služby. Povinnosti nezávislých orgánů jsou různé.

Federální úřad pro vyšetřování (FBI) je vyšetřovací orgán ministerstva spravedlnosti Spojených států amerických, který působí, jako federální vyšetřovací úřad trestné činnosti. Ředitel FBI je jmenován prezidentem Spojených států amerických a funkce ředitele FBI, je potvrzena Senátem Spojených států amerických. Prvním cílem tohoto orgánu, je chránit Spojené státy americké před teroristickými útoky. Dalším hlavním cílem je boj proti korupci ve státní správě a chránit občanská práva. Mezi další cíle Federálního úřadu pro vyšetřování patří boj proti závažným násilným zločinům.

Mírové sbory (Peace Corps) jsou nezávislé federální agentury Spojených států amerických, jejímž posláním je podporovat mír a přátelství ve světě. Tato nezávislá federální agentura byla zřízena prezidentem Spojených států amerických Johnem Fitzgeraldem Kennedym. Dobrovolníci Mírových sborů spolupracují s vládami, školami, neziskovými organizacemi, nevládními organizacemi i podnikateli. Dále spolupracují s lidmi v oblastech zemědělství, zdravotnictví a životního prostředí. Mírové sbory mají pomáhat lidem v potřebných zemích a oblastech, pokud potřebují kvalifikovanou pracovní sílu. Mírové sbory napomáhají porozumění Američanů na straně těch, jimž Američané pomáhají a napomáhají Američanům porozumět těm, jimž Američané pomáhají.

Agentura pro ochranu životního prostředí Spojených států Amerických spadá pod federální vládu Spojených států amerických. Tato agentura je pověřena ochranou lidského zdraví a životního prostředí, vzduchu, vody a země Spojených států amerických.

Central Intelligence Agency (CIA) je nezávislá státní organizace. Jedná se o ústřední zpravodajskou službu Spojených států amerických, která působí zejména mimo svou vlast. Tato špionážní organizace je odpovědná prezidentovi Spojených států amerických. Ústřední zpravodajská služba působí, jako hlavní poradce prezidenta pro zpravodajské záležitosti, týkající se národní bezpečnosti a slouží, jako hlava Central Intelligence Agency. Základními úkoly CIA jsou sběr informací pomocí lidských zdrojů, analýza a vyhodnocování zpravodajsky významných dat z celého světa. Získaná data jsou analyzována a vyhodnocené informace jsou předávány americké vládě, jako podklad pro rozhodování. Ze zákona nesmí tato služba působit na území Spojených států amerických, působí pouze v zahraničí. Hlavou ústřední zpravodajské organizace Central Intelligence Agency je ředitel této organizace. Ředitel Central Intelligence Agency je jmenován prezidentem Spojených států amerických a potvrzen Senátem. Hlavní činností ředitele Central Intelligence Agency je řídit činnost a rozpočet organizace.

Národní úřad pro letectví a kosmonautiku (NASA) se zabývá mimo amerického kosmického programu také výzkumem v oblasti letectví. Tento úřad vznikl roku 1958, kdy prezident Eisenhower podepsal zákon zvaný „National aeronautics and space act“. NASA vznikla na základech NACA (National Advisory Committee for Aeronautics), která byla především vojenským orgánem spojených států. Všichni zaměstnanci i veškeré objekty NACA se podepsáním smlouvy stali součástí nové organizace, jejíž hlavním úkolem při vzniku bylo dostat člověka do vesmíru.

4 MOC SOUDNÍ

Moc soudní je ústavou upravena v článku tři. Tento článek svěřuje soudní moc do rukou Nejvyššího soudu, přičemž je zde stvrzena i existence soudů nižší instance, které zřizuje Kongres. Právo Spojených států je založeno na angloamerickém systému, kde bývá při rozhodování o vině a trestu přihlíženo k precedentům. Pokud precedent neexistuje, je povinností soudu vytvoření nového precedentu, tzv. případem zakládající precedent, na jehož základě se bude stavět při rozhodování ve věci podobné pro soudy se stejnou příslušností. Tyto soudy poté rozhodují podle posledních platných precedentů. Také platí, že precedent vydaný soudem vyšší instance, to znamená Nejvyšším soudem Spojených států amerických, je závazný pro soudy nižší instance, ale naopak to neplatí. Jak se již zmiňoval části o dělbě moci a systému brzd a protiváh, moc soudní je v tomto ohledu nejvíce omezena při své funkci ostatními mocemi. Ze strany moci výkonné Prezident navrhuje a jmenuje po souhlasu Senátu soudce Nejvyššího soudu, kteří jsou ve výkonu funkce na dobu neurčitou a jejich platové ohodnocení se nesmí snižovat. Prezident také může svým vetem zrušit rozhodnutí soudu a to v plné výši jeho rozsahu. Kongres zase zřizuje soudy nižších instancí a určuje platové ohodnocení soudců a soudních úředníků. Nemluvě o tvorbě zákonů, které tvoří náplň práce soudů. I to se dá považovat za ovlivňování výkonu funkce soudní moci. Kongres má právo také zbavit soudce jejich funkce a rozhoduje o rozpočtu pro soudy. Také mu náleží právo podat podnět k vytvoření ústavního dodatku. Zatímco pravomoci Nejvyššího soudu, jako představitele moci soudní, a nástroje spjaté s principem vzájemných brzd a protiváh se soustředí na možnost prohlašovat zákony Kongresu a nařízení prezidenta za protiústavní.

4.1 NEJVYŠŠÍ SOUD

Nejvyšší soud Spojených států amerických, se sídlem ve Washingtonu D.C., je nejvyšší orgán moci soudní ve Spojených státech. To znamená, že je zároveň nejvyšší instancí soudnictví v USA a proti jeho rozhodnutí není možné se odvolat. Jediná

možnost, která by mohla zvrátit výsledek rozhodnutí, je buďto Ústavním dodatkem nebo změnou rozhodnutí samotného soudu. Existence Nejvyššího soudu je zakotvena ve třetím článku ústavy, přičemž jeho složení zde definováno není. Složení Nejvyššího soudu určuje Senát, co se týče počtu soudců. Jmenování soudců probíhá tak, že prezident navrhne kandidáta na pozici soudce a senát mu návrh schválí nebo zamítne. Na základě rozhodnutí senátu potom prezident jmenuje soudce do funkce. Soudci nejvyššího soudu jsou jmenováni doživotně, pokud soudce nezemře, nerezignuje na svou funkci nebo není-li z funkce odvolán. V současné době pozici předsedy Nejvyššího soudu vykonává John G. Roberts, Jr.. Pozice přisedících soudců jsou obsazeny dalšími sedmi soudci. Z toho jsou čtyři muži a tři ženy.¹⁴ Každému ze soudců je přidělen obvod nebo obvody, které spravuje. Obvody jsou řazeny číselně, mimo federálního obvodu a obvodu hlavního města Washingtonu D.C.. Předsedovi Nejvyššího soudu je mimo dvou základních obvodů přidělen i federální obvod.

Základním úkolem Nejvyššího soudu je kontrola zákonů a usnesení vlády, zda nejsou v rozporu s ústavou. V tomto případě tedy stojí ve stejné pozici jako český Ústavní soud. Za zmínku stojí, že Nejvyšší soud je i poslední možností pro ty, kteří byli odsouzeni k trestu smrti ve státech, které trest smrti ještě uznávají. Pravdou je, že Nejvyšší soud se zabývá minimálním počtem odvolání, nejčastější náplní je, jak jsem již zmiňoval, kontrola ústavnosti a řešení sporů, kdy jednou ze stran je zástupce federálního státu nebo sám federální stát.

4.2 SOUDY NIŽŠÍ INSTANCE

Jde o soudy, zřízené Kongresem Spojených států, jak udává třetí článek ústavy. Jde především o federální okresní soudy pro jednotlivé členské státy a soudy odvolací pro každý ze soudních obvodů. Vedle nich existují soudy specializované, založené na věcné příslušnosti těchto soudů. Federálních okresních soudů je na území Spojených států celkem 94 a 13 odvolacích soudů, z toho jeden pro hlavní město, jeden pro

---

¹⁴ <http://www.supremecourt.gov/about/biographies.aspx>

specializované soudy a zbytek pro soudní obvody.¹⁵ Do jurisdikce okresních soudů patří federální trestné případy a občanskoprávní spory. Většina sporů se ale projednává u soudů jednotlivých členských států, přičemž zákony těchto států se mohou velmi lišit. Účelem federálních okresních soudů je tedy především výklad federálního práva.

Soudci těchto soudů jsou stejně jako soudci nejvyššího soudu jmenováni doživotně a nelze snižovat jejich platové ohodnocení během výkonu jejich funkce.

---

¹⁵ http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1836_us_government/page12.shtml

5 KOMPARACE S ČESKÝM ÚSTAVNÍM SYSTÉMEM

Základním rozdílem je, že Spojené státy americké jsou republikou s prezidentskou formou vlády, zatímco Česká republika je také republikou, ale její forma vlády je parlamentní. Rozdílem mezi těmito formami vlád je, že ve Spojených státech amerických volí občané prezidenta, jakožto představitele moci výkonné, a kongresmany, jakožto představitele moci zákonodárné. V České republice občané volí, parlament, ale složení vlády občané ovlivnit nemůžou. Důležité je podotknout, že vláda České republiky je vrcholným orgánem výkonné moci jako prezident ve Spojených státech amerických. S tím souvisí i rozdíl v odpovědnosti vlády. Vláda České republiky se zodpovídá Poslanecké sněmovně, která představuje hlas lidu. Je i určitá provázanost mezi funkčním obdobím Vlády a Poslanecké sněmovny, jelikož stávající Poslanecká sněmovna musí Vládě vyslovit důvěru, na jejíž základě mohou členové Vlády vykonávat své funkce. V případě nového obsazení Poslanecké sněmovny, nemůže Vláda nadále fungovat na základě vyslovené důvěry, kterou vyslovili členové bývalé Poslanecké sněmovny. Funkční období Vlády tedy končí s funkčním obdobím Poslanecké sněmovny.

Dalším zásadním rozdílem je, že ve Spojených státech amerických se konají nepřímé volby na prezidenta, zato v České republice se konají přímé volby na prezidenta. Ve Spojených Státech amerických prezidentovo funkční období trvá čtyři roky namísto pěti let, na které si volíme prezidenta my. Možnost vykonávat úřad opakovaně zůstává u obou stejná. Oba prezidenti mohou být zvoleni maximálně dvakrát po sobě. Co se týče moci zákonodárné, tak v obou zemích probíhají volby do dolní i horní komory podobně, rozdíl je především v počtu volených kandidátů a minimální rozdíl ve složení. Například předsedou Senátu Spojených států amerických je viceprezident a Sněmovna reprezentantů má šest členů, kteří se obměňují každé dva roky.

Oba politické systémy jsou založeny na republikánské formě vlády, to znamená, že hlavou obou států je prezident. Oba prezidenti mají při nejmenším podobné pravomoci, pokud mluvíme například o jmenování státních úředníků, podepisování zákonů, což je spojené i s právem veta, které mají oba prezidenti aj., avšak role prezidenta Spojených

států a role prezidenta České republiky se značně liší. Zatímco prezident Spojených států je vykonavatelem moci výkonné, o našem prezidentovi to rozhodně tvrdit nemůžeme. V České republice pozici vykonavatele moci výkonné zastupuje Vláda, která je vedena Premiérem. Český prezident tak vykonává především funkci ceremoniální, jmenovací a reprezentuje stát navenek.

Dalším z řady rozdílů je stranický systém obou zemí. Ve Spojených státech amerických je realizován dvoustranický systém, tzv. bipartismus, kdy se o moc dělí dvě nejsilnější strany. V tomto případě mluvíme o republikánské a demokratické straně. Neznamená to však, že by vedle nich neexistovaly i jiné menší politické strany, které však nemají dostatečnou podporu voličů. Rozdíl je také v zaměření politických stran amerického typu a politických stran evropského typu. Jelikož cílem amerických politických stran bývá především obsazení místních úřadů až po federální úřady, přičemž příprava politických kampaní bývá druhotná. V České republice se setkáváme s tzv. multipartismem. Multipartismus znamená, že zde máme více stran, ale žádná z nich výrazně nedominuje nad ostatními.

Opravdu obrovským rozdílem je moc soudní. Zatímco ve Spojených státech je moc soudní založena na angloamerickém právu, kde soudy vychází především z precedentů, které samy vytváří, soudy České republiky, založené na kontinentálním právu, užívají jako prvotní pramen práva zákon. Obrovský rozdíl je také v jednotlivých soudech a soudních instancích. Zatímco ve Spojených státech je Nejvyšší soud, který je představitelem moci soudní ve federaci a střeží ústavnost země, v České republice představují moc soudní, podle ústavy, nezávislé soudy a ústavnost chrání zvláštní soud, jehož úprava je také v páté hlavě naší ústavy. Tento soud z předmětu jeho činnosti nazýváme Ústavní soud České republiky. Vedle Ústavního soudu tu máme ještě Nejvyšší správní soud a Nejvyšší soud, oba se sídlem v Brně, které stojí na vrcholu soustavy soudů.

ZÁVĚR

Jako základní cíle bakalářské práce jsem si stanovil definici politického systému Spojených států, popis fungování jednotlivých složek moci a jejich orgánů. Dále soustředění se na jejich vzájemné vztahy na základě jednotlivých principů ústavy a výsledné porovnání s politickým systémem České republiky.

Klíčové při mém zkoumání bylo studium samotné ústavy, kde jsem našel jakýsi odrazový můstek k jednotlivým tématům mé práce. Dále jsem pracoval s řadou internetových zdrojů, kterými byly většinou webové stránky jednotlivých orgánů moci. Tyto zdroje se pro mě ukázaly jako stěžejní.

Na základě analýzy a dedukce, při které jsem čerpal především z internetových zdrojů a často z publikace Listy federalisů, jsem došel k závěru že, Ústava Spojených států amerických je nejstarší, jednou z nejkratších, jednou z nejlíp fungujících a dle mého názoru, nejlépe fungující ústavou na světě. Problémy tehdejší doby, přispěly k vytvoření takové ústavy, která dala fungování státu jasný řád. Na základě této Ústavy dnes funguje i spousta jiných států, což je důkazem, že Ústava řeší komplexně problémy každého státu. Principy zakotvené v Ústavě, dávají státu demokratický charakter, to znamená, že hlas každého občana má váhu na výkon státní moci. Každý z jednotlivých principů, tj. federalismus, republikánství, soudní přezkum a vzájemné brzdy a protiváhy, je neodmyslitelnou součástí Ústavy. Teprve tyto principy dávají ústavě její celkový charakter. Principy vznikly na základě potřeb ústavodárců, kteří chtěli zajistit lidu Spojených států amerických lepší jednotu, nastolit spravedlnost, upevnit klid a domobranu. Podporovat růst hojnosti a podporovat dobročinnost svobody sobě i další generaci, toto jsou hlavní důvody, proč vznikla Ústava spojených států amerických. Vytvoření principů se ústavodárcům povedlo dokonale. Princip federalismu je založen na myšlence sdílení, překrývání a konkurenci pravomocí mezi všemi úrovněmi vlády. Federální pravomoc vlády je dále rozdělena mezi různé rezorty vlády. Tyto vztahy zajišťují federální uspořádání, které nazýváme kontrolní a vyrovnávací mechanismy. Republikánství vzniklo za účelem řešení problémů týkajících se svobody a občanství. Republikánství bylo reakcí na odpor proti oligarchii, aristokracii a diktatuře. Díky tomu nenalezneme ve Spojených státech amerických žádná privilegia vycházející

z dědičnosti. Princip dělby moci se skládá ze dvou částí tj. samotné rozdělení moci a vzájemných brzd a protiváh, to je vzájemné omezení jednotlivých mocí, mocemi zbylými. Důvodem existence systémů vzájemných brzd a protiváh je zabránění toho, že konkrétní státní moc bude mít absolutní slovo v rozhodování ve věcech týkajících se jejího působení. Došlo by tak k situaci kdyby jistá privilegovaná skupina měla moc nad ostatními. Princip soudního přezkumu spočívá hlavně v rozhodování a přezkumu Nejvyššího soudu Spojených států Amerických, zda zákon, smlouva nebo správní předpis není v rozporu a neporušuje právní předpisy státní ústavy a Ústavy spojených států. V případě, že nejvyšší soud za pomoci soudního přezkumu zjistí, že zákon, smlouva nebo správní předpis porušuje ustanovení stávajících právních předpisů, stávají se neplatnými. Soudní přezkum má významný podíl na dotváření Ústavy Spojených států, protože Ústavním systém se nemyslí pouze americká Ústava, ale i rozhodnutí Nejvyššího soudu a soudní přezkoumání.

Definice těchto principů byla v řešené tématice klíčová, protože nám odpověděla na zásadní otázku „Proč?“. Proč systém spojených států funguje, tak jak funguje? Proč má právě takovou podobu, která byla naprosto rozdílná od ostatních? Na všechny tyto otázky si teď umíme odpovědět. Tuto část práce bych jinak nazval „pochopení samotného smyslu“. Dále jsem se věnoval jednotlivým mocím ve státě a jejich orgánům. Počínaje definicí, až po způsoby voleb. Při zkoumání této části bakalářské práce jsem jako zdroje zvolil především internetové stránky jednotlivých orgánů, které zřizuje stát. Myslím, že jde o velmi důvěřivý a především aktualizovaný zdroj informací.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BĚLOHLÁVEK, Pavel. *Ústavní systém USA*. Diplomová práce. Praha. 2007. 51 s.
- BLAHOŽ, Josef. *Ústava Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Reflex, 1990. 35s.
- BLAHOŽ, Josef a kol. *Srovnávací ústavní právo*. Praha: Nakladatelství ASPI Publishing, s. r. o., 1998. 359 s.
- DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké – Společnost a politika*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002, 298 s.
- FRAŠ, Martin, *Historie a význam ústavy USA*. Diplomová práce. Olomouc, 1998. 111 s.
- HAMILTON, A., MADISON, J., JAY, J. *Listy federalistů*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci a Eric Voegelin Institute for American Renaissance Studies, Louisiana State University, Baton Rouge. Přeložila: Svatava Raková, 1994. 537 s.
- HEIDEKING Jürgen, MAUCH Christof. *Dějiny USA*. Přeloženo: Jana Kvěšková. Praha: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2012. 464 s.
- JANDA, Kenneth a kol. *Výzva demokracie, Systém vlády v USA*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 1998. 423 s.
- JEFFERSON, T. *Deklarace nezávislosti Spojených států amerických s komentáři Miloše Krejčího*. Praha: Nakladatelství Otakar II., 2000. 170 s.
- JOHNSON, Paul. *Dějiny amerického národa*. Voznice: Nakladatelství LEDA spol. s.r.o., 2014. 852 s.
- PURVIS, L., Thomas. *Encyklopedie dějin USA*. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 2000. 575 s.
- SATRAPA, Milan. *Ústavní systém USA a jeho vývoj*. Diplomová práce. Brno, 2007. 66 s.
- SCHELLE, Karel a kol. *Právní dějiny*. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia s.r.o., 2005. 816 s.

- TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe I*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1992. 378 s.
- RAKOVÁ, Svatava. *Americká ústava 1787*. Praha: Nakladatelství Komenium, 1991. 42 s.
- RAKOVÁ, S., OPATRNÝ, A.: *USA*. Praha: Nakladatelství Libri, 2003. 255 s.
- RŮŽIČKA, Jan; KOZÁK, Kryštof. *Úpadek amerického federalismu?: posilování federální vlády na prahu 21. století*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008. 160 s. BINKLEY, E., Wilfred. *President and Congress*. 3. vydání. New York: Vintage Books, 1962. 424 s.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

- CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law*. Nakladatelství: Oxford University Press. 2007. 870 s.
- CULLOP, G. F. *The Constitution of the United States – An Introduction: A mentor book New American Library*, 1984. 159 s.
- HALL, K. L., WIECEK, W. M., FINKELMAN, P. *American Legal History (Cases and Materials)*. New York, 1991. 610 s.
- NEUSTADT, Richard, E. *Presidential Power: The Politics of Leadership* (New York: Wiley, 1960), s. 33.

Seznam použitých internetových zdrojů

- U.S. Department of Defense, *Office of the Secretary of Defense* [online] [vid. 2016-03-10]. Dostupné z : <http://www.defense.gov/About-DoD>
- United States Department of Agriculture, *About the U.S. Department of Agriculture* [online]. 4.5.2016 [2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>
- U.S. Department of the Interior, *About interior*, [online] [2016-03-04]. Dostupné z: <https://www.doi.gov/whoweare/interior>
- *Ústava_USA* [online] [cit. 2016-05-04] Dostupné z: <http://www.zboriljosef.cz/files/Ustava%20USA.pdf>

- U.S. Department of Housing and Urban Development, *About HUD, Mission* [online] [2016-03-10]. Dostupné z: <http://portal.hud.gov/hudportal/HUD?src=/about/mission>
- [ENERGY.GOV](http://www.energy.gov), *About Energy Gov.* [online] [2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.energy.gov/about-us>
- Transportation.gov U.S. Department of Transportation, *About DOT* [online] [2016-05-09]. Dostupné z: <https://www.transportation.gov/about>
- U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY, *About Duties and Functions of the U.S. Department of the Treasury* [online] [2016-03-08]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/about/role-of-treasury/Pages/default.aspx>
- U.S. Department of the commerce, *About Commerce* [online] [2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/page/about-commerce#mission>
- UNITED STATES DEPARTMENT OF LABOR, *About DOL, DOL Agencies* [online] [2016-05-09]. Dostupné z: <https://www.dol.gov/general/dol-agencies>
- U.S. Department of Veterans Affairs, *About VA* [online] [vid 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.gov/>
- SUPREME COURT OF THE UNITED STATES, *A Brief Overview of the Supreme Court*, [online] [2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.gov/about/briefoverview.aspx>
- U.S. Department of Education, *About ED, Overview and Mission Statement* [online], [2016-04-01]. Dostupné z: <http://www2.ed.gov/about/landing.jhtml>
- U.S. Department of Homeland Security, *About DHS* [online] [2016-03-22]. Dostupné z: <https://www.dhs.gov/mission>
- U.S. Department of State Diplomacy in action, *About Mission Statement* [online] [2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.state.gov/s/d/rm/index.htm#mission>
- U.S. Department of Health and Human Services, *About Health and Human Services* [online] [2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.usa.gov/federal-agencies/u-s-department-of-health-and-human-services>

SEZNAM ZKRATEK

USA - United states of America neboli Spojené státy americké

FBI - Federal Bureau of Investigation neboli Federální úřad pro vyšetřování

CIA – Central Intelligence Agency neboli Ústřední zpravodajská služba

D.C. – District of Columbia, federální distrikt hlavního města

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Daniel Hugo Kubín

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: Prezenční

Název práce: Teorie dělby moci a ústava Spojených států amerických

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 43

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 4

Počet internetových zdrojů: 16

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph. D.